

Täysistunto

Keskiviikko 18.9.2024 klo 14.00—19.09

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 70/2024 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Ministeri Ikonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.22 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt kyseessä olevassa esityksessä ehdotetaan tehtäväksi hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkistukseen hallitusohjelman mukaisia muutoksia.

Voimassa olevan hyvinvointialueiden rahoituslain mukaisesti hyvinvointialueiden vuosikohtainen rahoitus tarkistetaan jälkikäteen koko maan tasolla vertaamalla hyvinvointialueille maksettua rahoitusta toteutuneisiin kustannuksiin. Jälkikäteistarkistus tehdään valmistuneiden tilinpäätöstietojen perusteella kahden vuoden viiveellä.

Nyt kyseisessä muutosesityksessä ehdotetaan ensinnäkin tähän jälkikäteistarkistukseen lisättäväksi vuodesta 2026 lukien hyvinvointialueille omavastuuosuus, jonka tarkoituksena on rahoitusmallin kannustavuuden lisääminen. Omavastuuosuuden osalta toteutuneiden ja laskennallisten kustannusten erotusta ei otettaisi rahoituksessa huomioon. Ehdotettu omavastuuosuus olisi portaittain kasvava. Vuonna 2026 vuoden 2024 tietojen perusteella tehtävässä jälkikäteistarkistuksessa otettaisiin rahoituksessa huomioon 95 prosenttia, vuonna 2027 tehtävässä 90 prosenttia, vuonna 2028 tehtävässä 80 prosenttia ja vuodesta 2029 lukien tehtävissä tarkistuksissa 70 prosenttia.

On tärkeää huomata, että jälkikäteistarkistus tehdään ensimmäisen kerran vuonna 2025 vuoden 2023 toteutuneiden kustannusten perusteella. Nyt kyseessä olevalla hallituksen esityksellä ei ehdoteta muutoksia tähän ensimmäiseen vuoden 2025 jälkikäteistarkistukseen. Hallitusohjelman mukaisesti hyvinvointialueiden rahoitusmalli säilyy ennallaan vuosina 2023—2025, kuten on luvattu. Vuonna 2025 jälkikäteistarkistus on siten vielä täysimääräinen.

Valmistuneiden vuoden 2023 tilinpäätöstietojen perusteella jälkikäteistarkistus on suuruudeltaan 1,41 miljardia euroa. Tämä määrä jää rahoituksen pohjaan, mikä korjaa hyvinvointialuetalouden alkuvaiheen rahoitusvajetta koko maan tasolla. Jatkossa jälkikäteistar-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

kistuksen määrä ja siten omavastuun vaikutus hyvinvointialueille riippuu kustannusten kehityksestä. Jos vuonna 2024 hyvinvointialueiden alijäämä koko maan tasolla jää vuotta 2023 pienemmäksi, omavastuuosuus lisääsi vuoden 2026 rahoitusta suhteessa täysimääräiseen tarkistukseen. Vastaavasti, jos vuoden 2024 alijäämä ylittäisi vuoden 2023 alijäämän, omavastuuosuus vähentäisi rahoitusta, eli se toimii molempiin suuntiin.

Kesäkuussa 2024 saatavissa olevien tietojen perusteella arvioitiin, että vuodelle 2026 tehtävässä kuluvan vuoden rahoitusta koskevassa jälkikäteistarkistuksessa omavastuuosuuden vaikutus olisi rahoitusta lisäävä. Elokuussa saatujen vuoden 2024 tilinpäätössennustetietojen mukaan hyvinvointialueiden yhteenlaskettu kuluvan vuoden alijäämä näyttäisi kuitenkin olevan ennakoitua suurempi ja ylittävän vuoden 2023 alijäämän määrän. Tämä tarkoittaa sitä, että vuonna 2026 tehtävässä vuoden 2024 rahoituksen jälkikäteistarkistuksessa omavastuun vaikutus kääntyisi rahoitusta vähentäväksi koko maan tasolla noin kuusi miljoonaa euroa. Omavastuuosuus toimii siten kumpaankin suuntaan kannustuen hyvinvointialueita kustannusten kasvun hillintään. Koska jälkikäteistarkistuksen määrä tarkistetaan aina vuosittain edeltävän vuoden lopullisten tilinpäätöstietojen perusteella, myös omavastuuosuuden vaikutus hyvinvointialueiden rahoitukseen tarkentuu kunkin vuoden toteumatietojen perusteella.

Toisena muutoksena esityksessä ehdotetaan hallitusohjelman mukaisesti, että yksittäisille alueille myönnettyä lisärahoitusta ei otettaisi huomioon jälkikäteistarkistuksessa. Jälkikäteistarkistus tehdään koko maan tason rahoitukseen. Jälkikäteistarkistuksessa rahoituksen lisäys ei siten kohdistu kyseiselle lisärahoitusta saaneelle alueelle, vaan jakautuu epätarkoituksenmukaisesti kaikille alueille rahoituksen määräytymistekijöiden suhteessa. Lisärahoituksen huomioon ottaminen rahoituspohjassa ei siten käytännössä korjaisi yksittäisen alueen rahoitusongelmia, eikä siten ole rahoituksen turvaamisen kannalta välttämätöntä.

Arvoisa puhemies! Lisäksi tässä esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi rahoituslaissa sitä, miten palveluiden asiakasmaksuihin säädettävät muutokset otetaan hyvinvointialueiden rahoituksessa huomioon. Sääntelyn tarkoituksena on varmistaa, että asiakasmaksumuutokset otetaan vaikutuksiltaan erilaisissa tilanteissa huomioon hyvinvointialueiden rahoituksen turvaavalla tavalla. Ehdotuksella pyritään myös osaltaan tukemaan hallitusohjelman mukaisten asiakasmaksuja koskevien julkisen talouden sopeuttamistoimenpiteiden toteuttamista hyvinvointialueella. Hyvinvointialueiden tehtävien muutokset otetaan hyvinvointialueiden rahoituksessa huomioon etukäteen niiden voimaantulosta lukien. Hyvinvointialueiden vastuulla olevien palveluiden asiakasmaksuihin säädettävät muutokset, korotukset tai maksujen alentaminen ehdotetaan otettavaksi rahoituksessa vastaavalla tavalla huomioon etukäteen. Esityksen mukaan hyvinvointialueiden valtionrahoitusta joko vähennettäisiin tai lisättäisiin koko maan tasolla riippuen siitä, onko muutoksessa kyseessä maksukorotus vai maksun alentaminen. Rahoituksessa otettaisiin huomioon etukäteen maksutulojen tasoon vaikuttavat enimmäismaksuihin, maksuperusteisiin ja maksullisuuteen säädettävät muutokset. Indeksikorotuksia ei kuitenkaan otettaisi huomioon etukäteen, koska niiden tarkoituksena on säilyttää maksujen reaalin taso. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Vastauspuheenvuoroa pyydetään nousemalla seisomaan ja painamalla V-painiketta. Otamme ensin muutaman ennalta varatun puheenvuoron. — Edustaja Perholehto, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

15.28 Pinja Perholehto sd: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministerille esittelystä. Tässä on montakin asiaa, joita haluaisin nostaa esiin, mutta haluan oikeastaan käyttää puheenvuoroni siihen, että osana tätä esitystä ehdotetaan muutosta sote-asiakasmaksujen huomioimiseen, mikä itsessään voi olla ihan looginen ja perusteltukin asia. Mutta kun ottaa huomioon sen, että hallitus tosiaan jopa puolella on nostamassa joitakin maksuja, esimerkiksi sairaalan poliklinikkamaksuja — toisaalla nykyään ne ovat noin 46 euroa, jatkossa esimerkiksi 66,7 euroa — ja ajattelee, että tämä sama summa, joka jatkossa peritään asiakkailta, voidaan vähentää hyvinvointialueiden rahoituksesta, niin kyllä tämä herättää itselleni huolen siitä, onko jälleen kerran oikeastaan käsittelyssä vain leikkauslaki, jonka tavoitteena ei ole parantaa hyvinvointialueiden palveluita, tavoitteena ei ole lisätä palveluiden saatavuutta, mutta tämä kaikki on jälleen kerran verhottu erittäin jargoniseen ja tekniseen tekstiin. Tätä oikeastaan ministeriltä haluaisin kysyä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Huomautan nyt kaiken varalta, että olemme tällä hetkellä ennalta varatuissa puheenvuoroissa, emme debatissa. — Edustaja Laiho, olkaa hyvä. [Pinja Perholehto: Siis sainko listapuheenvuoron?] — Kannattaa kuunnella, mitä täältä pöntöstä sanotaan. Asiasta kyllä sanottiin heti, kun... [Pinja Perholehdon välihuuto] — Tästä en ollut tietoinen. — Olkaa hyvä, edustaja Laiho.

15.29 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annettua lakia. Sitä täydennettäisiin vuoden 25 alusta lukien siten, että asiakasmaksuihin säädetään muutokset ja ne tulisi ottaa huomioon hyvinvointialueiden rahoituksessa. Lisäksi tarkistettaisiin pelastustoimen riskikertoimen tietopohjaa koskevaa sääntelyä. Jälkikäteistarkastukseen ehdotettaisiin hyvinvointialueille portaittain kasvavaa omavastuuosuutta, sekä yksittäisen alueen saamaa lisärahoitusta ei otettaisi huomioon koko maan tasolla tehtävästä jälkikäteistarkastuksesta. Jälkikäteistarkastusta koskevia muutoksia sovellettaisiin vuonna 26 vuodelta 24 tehtävästä tarkistuksesta lukien.

Tässä on siis kyse omavastuuosuuden osalta siitä, että alue saisi osan rahoituksen alittamisesta seuranneesta hyödystä omavastuuosuutena itselleen, [Aki Lindén: Pääosin menettäen!] eli tähän on erittäin kannatettava ajatus. Se lisää kannustavuutta rahoituksen osalta ja kannustaa hyvinvointialueita tekemään sellaisia ratkaisuja, että rahoitus on kestävämmällä tasolla. Jälkikäteistarkastuksen osalta on myös tärkeää, että alijäämien kattamisvelvollisuudesta pidetään kiinni. Vuoden 23 jälkikäteistarkastus nostaa huomattavasti vuoden 25 rahoitusta, mikä osaltaan auttaa alijäämien kattamisessa, ja sen osalta hyvinvointialueitten pitäisi olla paremmassa tilanteessa.

Arvoisa puhemies! Vielä tästä omavastuuosuudesta ja jälkikäteistarkastuksesta: Siitä on noussut lausuntopalautteessa kritiikkiä, että aikataulu on liian tiukka, vaikka sinänsä kannatettavakin. Kannatusta saa nimenomaan se, että omavastuun lisäys voi toimia kannustavana elementtinä alueille siinä tilanteessa, että alueiden tulokset parantuisivat ja talous olisi kestäväällä pohjalla. Pidemmällä aikavälillä tähän meidän tulee suuntautua.

Arvoisa puhemies! Sitten näistä asiakasmaksuista, joihin täällä jo viitattiinkin aiemmassa puheenvuorossa. Asiakasmaksujen korotus on perusteltua kustannusten kasvun hillintään pyrkivänä toimenpiteenä. Maksuillahan ohjataan myös väestön palvelujen käyttöä. Niillä on merkitystä myös palvelujen kysynnälle ja kustannusrakenteelle ja sitä kautta ko-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

konaiskustannuksille. Mutta on huomioitava samalla tietenkin, että kaikilla on mahdollisuudet käyttää palveluita ja siihen on olemassa omat tukijärjestelmänsä.

Asiakasmaksumuutoksen vaikutuksesta ennakoivasti hyvinvointialueen rahoitukseen on lausuntopalautteessa ollut kritiikkiä, että se tulee liian nopeasti. Kun ajatellaan valtion rahoitusta ja hyvinvointialueiden tilannetta, niin kyllähän meidän pitää pystyä myös ketterämmin muuttamaan rahoituselementtejä, jos tilanne muuttuu. Ja kun hallitusohjelmassa on myös kirjaus siitä, että asiakasmaksuja yhtenäistetään, niin tämä on siinäkin mielessä looginen toimenpide. Meillä pitäisikin olla enemmän yhtenäiset maksukäytännöt eri alueille liittyen siihen, että ihmiset olisivat silloin tasavertaisemmassa asemassa.

Sitten jälkikäteistarkistuksesta, että aikaisemmin kun joku alue on saanut lisärahoitusta, niin se on sitten huomioitu jälkikäteistarkistuksessa kaikkien alueiden osalta niin, että se on jaettu muiden tekijöiden perusteella. On perusteltua, että se jää nyt pois ja mennään sitten todellisten tietojen pohjalta. Tämä on muutenkin saanut kritiikkiä, koska se ei kohdistu tietenkään sille, joka sitä lisärahaa on saanut. Mutta samalla, kun me rahoitusjärjestelmää muutetaan, meidän kaikessa pitää kohdentaa katse siihen, että sen rahoituksen pitää olla sellaista, että se kannustaa hyvinvointialueita tekemään järkeviä ratkaisuja — semmoisia, jotka parantavat vaikuttavuutta, parantavat laatua — eikä pidä myöskään palkita siitä, että ylittää budjetit. Hyvinvointialueiden päättäjillä on tietenkin tiukkoja tilanteita, mutta jotta hyvinvointialueiden palvelut pystytään turvaamaan järkevällä tavalla, tarvitaan myöskin päätöksiä rahoituksen kohdentamisesta siellä nimenomaan lakisääteisiin ja vaikuttaviin palveluihin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja vielä edustaja Pekonen, etukäteen varattu puheenvuoro, olkaa hyvä.

15.36 Aino-Kaisa Pekonen vas: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Pääministeri Orpon toistuvat puheet siitä, kuinka sotesta ei leikata, tuntuvat suoraan sanottuna irvokkailta, kun viikko toisensa perään tänne tuodaan lakeja, joilla rahoitusta tosiasiallisesti leikataan ja hoitoonpääsyä ja palveluita heikennetään. Tällä esityksellä hallitus leikkaa jälleen kerran hyvinvointialueiden rahoitusta merkittäväillä summilla, jopa sadoilla miljoonilla euroilla. Samaan aikaan yksityisille terveysfirmoille ollaan kaatamassa koko ajan enemmän rahaa korotettujen Kela-korvausten muodossa.

Ensinnäkin tällä esityksellä ollaan viemässä hyvinvointialueilta 150 miljoonaa eli se summa, jolla hallitus on korottamassa asiakasmaksuja jopa 45 prosentilla, kuten edustaja Perholehto täällä aikaisemmin totesi. Asiakasmaksujen korottaminen on erittäin vastuutonta politiikkaa, joka tulee kalliiksi. THL:n arvion mukaan asiakasmaksujen korotukset nostaisivat joka toisen suomalaisen terveydenhuollon maksuja, ja erityisesti nämä korotukset kohdistuvat pienituloisiin, ikääntyneisiin ja naisiin. Ja edelleenkin THL toteaa: ”Jos asiakkaiden terveysongelmien hoito lykkääntyy maksujen takia, terveysongelmat voivat pahentua ja sairauksien hoito tulee entistä kalliimmaksi myöhemmässä vaiheessa.”

Näyttääkin siltä, että tämä oikeistohallitus romuttaa julkista terveydenhuoltoa ideologisista syistä, sillä todellisia säästöjä tällä tavalla ei saavuteta, ainoastaan lisäkustannuksia ja pahenevia terveyseroja. Samalla kun näitä asiakasmaksuja korotetaan, niin oikeistohallitus on korottamassa myös lääkekustannuksia ja leikkaamassa sairauspäivärahaa, ja jälleen nämä leikkaukset kasaantuvat niille samoille ihmisille, jotka ovat jo kärsineet eniten hallituksen aiemmista toimista. Tämä ei ole kohtuullista, eikä tämä ole oikein.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

Arvoisa puhemies! Tämä esityksen toinen osa on omavastuun säätäminen hyvinvointialueiden jälkikäteistarkastukseen. Suomeksi sanottuna tämä tarkoittaa rahoituksen leikkaamista silloin, kun hyvinvointialueiden tosiasialliset kulut ylittävät rahoituksen tason. Jos kulujen kehitys alueilla vastaa VM:n ennustetta, leikataan tällä niin sanotulla omavastuulla 110 miljoonaa alueiden rahoituksesta vuoden 2029 tasossa. Tämä leikkaus tulee siis asiakasmaksukorotuksilla tehtävän 150 miljoonan euron leikkauksen päälle sekä monen muun jo toteutetun ja valmistelussa olevan sote-leikkauksen päälle. Lausuntopalautteen perusteella hyvinvointialueet eivät myöskään pidä näitä laskelmia realistisina, vaan riskinä on se, että tämä niin sanottu omavastuu leikkaa sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusta vieläkin enemmän.

Tässä on nyt kysymyksessä tietoista julkisten palveluiden alasajoa ja tietoista siirtymää kohti amerikkalaista mallia, joka on sekä kallis että eriarvoinen, ja tämä ei ole kestävä suunta Suomelle.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Nyt halukkaat edustajat voivat pyytää minuutin mittaista vastauspuheenvuoroa nousemalla seisomaan ja painamalla V-painiketta. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

15.40 Eemeli Peltonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä hallituksen esitystä hyvinvointialueiden rahoituslain muuttamiseksi on kritisoitu paljon. Kriittisiä ovat olleet erityisesti hyvinvointialueet, jotka laajasti eivät tue tätä esitystä. Hyvinvointialueet arvostelevat etenkin omavastuuosuutta, jota hallitus esittää lisättäväksi alueiden rahoituksen jälkikäteistarkastukseen. Pahimmillaan omavastuuosuus voi leikata alueiden rahoitusta rajusti, mikä pahentaisi entisestään alueiden taloudellista tilannetta, josta tässä salissa olemme hyvin tietoisia.

Hyvinvointialueet tarvitsevat nyt näkymiinsä ennustettavuutta ja toimintaansa työrauhaa. Ikävä kyllä näillä rahoituslain muutoksilla hallitus ei alueille tarjoa oikeastaan kumpaakaan. Pahimmillaan alueiden talouskriisi vain syvenee, eikä helpotusta eikä todellisia keinoja tilanteen helpottamiseksi vieläkään näy.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hanna Räsänen, olkaa hyvä.

15.41 Hanna Räsänen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri, te ajatte näillä toimenpiteillänne hyvinvointialueet oikeaan kriisiin. Tulen itse Savo-Karjalasta, ja juuri Ylekin uutisoi ja media on uutisoinut siitä, että Pohjois-Savossa aloitetaan yt:t ja vähennystarve on jopa 200 henkilötyövuotta. Siellä listattiin seuraavia vaihtoehtoja: osa-aikaistamisia, lomautuksia, irtisanomisia — samaan aikaan, kun meillä on paheneva pula ammattilaisista ja työntekijöistä.

Olen itsekkin sitä mieltä, että jos te teette hallituksen esityksiä, niin silloin tulisi kuunnella myös hyvinvointialueita, ja ne ovat lausuneet varsin kriittisesti näistä teidän esityksistänne. Pakko on sanoa, että tulee kyllä mieleen Kataisen hallitus ja se suuruuden ihannointi. Siellä oli jättikuntia, jättisote-alueita, -erva-alueita, jättimäisiä maakuntia. Tähänkö te olette Suomea ajamassa? Te viette hyvinvointipalvelut ja sen lisäksi yhdistätte sote-alueita, ja seuraavaksi varmaan sitten menevät maakunnatkin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

15.42 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä leikataan hyvinvointialueiden rahoitusta kahta kautta: ensinnäkin asiakasmaksujen noston vastineeksi ja toiseksi hyvinvointialueiden jälkikäteistarkastuksen omavastuun säätämällä.

Jälkikäteistarkistus hyvinvointialueiden rahoitukseen on säädetty, jotta turvataan ihmisten oikeudet sote-palveluihin. Siitä siinä on lopulta kysymys. Tällä tarkistuksella varmistetaan se, ettei laskennallinen rahoitus irtaannu todellisista kustannuksista ja ettei palveluiden saatavuus sitä kautta vaarannu.

Nyt tätä perusoikeuksia turvaavaa mekanismia ollaan siis heikentämässä. Kyseessä on rahoitusleikkaus ilman tehtävämuutoksia. Tilanne on aika korni. Hallitus sanoo toisaalta, ettei se voi pidentää hyvinvointialueiden alijäämän kattamisvelvoiteaikaa, sillä se haluaa antaa hyvinvointialueille työrauhan. Samalla kuitenkin viette eteenpäin tätä rahoituslain muutosta, joka pahentaa hyvinvointialueiden rahoitusongelmia. Hyvinvointialueille ei edes anneta mahdollisuutta onnistua, kun rahoitusruuvia näin kohtuuttomasti kiristetään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

15.43 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on todettava, että kyllä hyvinvointialueiden talouden haasteita tässä nyt ratkaistaan erikoisella tavalla. Te, ministeri, olette erittäin vastuullisessa roolissa siinä, mitä te täällä esitätte. Samaan aikaan ei voi väittää, etteikö sosiaali- ja terveydenhuollosta laajamittaisesti leikattaisi, kun tätä esitystä tässä katsoo. Te ajatte täällä mallia, jossa hyvinvointialueille kuuluvasta rahoituksesta, joka jälkikäteisesti korjataan, leikattaisiin valmiiksi osa pois.

Kun olen saanut olla hyvin keskeisessä roolissa tämän rahoituslainsäädännön säätämisessä, minun käsitykseni on ollut näiden viime vuosien aikana se, että meillä ei ollut vaihtoehtoa säätää jälkikäteisrahoituksesta kuin niin, että se on täysimääräinen. Ihmettelenkin sitä, miksi tässä lainvalmistelussa ja tässä teidän tänne tuomassanne esityksessä ei arvioida tämän ehdotuksen vaikutuksia nimenomaan perustuslain 19 §:n 3 momentin tekstiin, [Puhemies koputtaa] jossa julkista valtaa vaaditaan turvaamaan sosiaali- ja terveyspalveluiden [Puhemies koputtaa] riittävyys kaikissa olosuhteissa. Nyt näin ei ole tapahtumassa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Laiho, olkaa hyvä.

15.45 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensi vuodelle jälkikäteistarkastuksessa hyvinvointialueet saavat 1,4 miljardia euroa, ja sen lisäksi tulee vielä sote-palveluihin muuten tuleva miljardin euron lisäpanostus ensi vuodelle, eli yli kaksi miljardia hyvinvointialueille tulee rahaa. Nyt on tärkeää hyvinvointialueilla, että se raha käytetään niihin palveluihin, ihmisten palveluihin, että kaikki pääsevät hoitoon ja kaikista pidetään huolta. [Krista Kiuru: Nyt on kyllä erikoista! — Puhemies koputtaa] Sen takia oleellista on, että siellä kohdennetaan ne asiat oikein, vähennetään hallintoa, tehdään asioita järkevällä tavalla, tehdään järkeviä hankintoja kustannusvaikuttavasti, käytetään nyt niitä laajoja hartioita, mitä tällä sote-muutoksella haettiin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

15.46 Petri Honkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täytyy sanoa, että tämä on törkeää. Mielestäni tämä on törkeää, että hallitus tuo jälleen kerran yhden esityksen, jolla niin sanotusti ratkotaan näitä sote-rahoitusongelmia, eli leikataan rahoitusta lisää, puretaan normia tai muutetaan normia, niin kuin tässä asiakasmaksuja, mutta vie-dään kuitenkin ne rahat pois. Samahan kävi hoitajamitoituksen osalta. Eli mitään helpotusta ei ole tulossa hyvinvointialueiden taloustilanteeseen ja rahoitustilanteeseen tässäkin esityksessä. [Krista Kiuru: Tehtävät jää, rahat lähtee!] Ja tähän tässä edustaja Laihon puheenvuorossa paljastuikin, kun sanoitte, että tässä asiakasmaksujen nostolla on tavoitteena se, että käytetään palveluita vähemmän. [Aino-Kaisa Pekonen: Juuri näin!] Ja siten puoli miljardia pannaan Kela-korvauksiin lisää ilman, että sillä on mitään todellista vaikuttavuutta, niin kuin tässä on jo todettu, kun yksityisen hoidon Kela-korvauksia nostettiin. Tämä on aivan uskomatonta, millä tavalla näitä hyvinvointialueiden ongelmia yritetään ratkoa — tai ollaan ratkomatta.

Nyt todellakin toivoisin, että viimein hallitus, niin kuin on luvannut hallitusohjelmassa, toisi tänne eduskunnan käsittelyyn sellaisia esityksiä, joilla tämä tilanne oikeasti helpottuu. [Puhemies koputtaa] Ja missä on ministeri Juuso? Ymmärrän, että ministeri Ikonen, olette esittelevä ministeri tässä esityksessä, mutta tämäkin esitys vaikuttaa aivan keskeisellä [Puhemies koputtaa] tavalla siihen, miten sosiaali- ja terveysjärjestelmä [Puhemies: Kiitoksia, nyt minuutti on käytetty!] näistä tehtävistään suoriutuu, ja ministeri Juuson pitäisi olla paikalla.

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Ojala-Niemelä, olkaa hyvä.

15.47 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä on kyl-lä ikävää, että tämmöistä lakia joudutaan täällä käsittelemään. Te olette, ministeri Ikonen, hyvin tietoisia hyvinvointialueiden taloudellisesta ahdingosta.

Itse tulen Lapista. Meillä on sata miljoonaa euroa alijäämää, ja kyse ei ole siitä, että siel-lä olisi huonosti tehty asioita. Meillä on ollut valtavasti semmoisia tekijöitä, joita hyvinvointialueet eivät ole itse aiheuttaneet: poikkeuksellisen korkea inflaatio, poikkeuksellisen korkea palkkaratkaisu ja myös vuokratyövoiman käyttö. Me maksamme lääkärille siitä, että saamme hänet kahdeksaksi tunniksi, 7 000 euroa, ja jotta saamme viikonlopuksi, 10 000 euroa. Nämä ovat semmoisia tekijöitä, että näihin eivät ole hyvinvointialueet, vaika kuinka hyvin tekisivät, voineet vaikuttaa.

Sen sijaan, että te ojentaisitte auttavan kätenne hyvinvointialueita kohtaan, te tuotte näitä leikkauslakeja. Pyydän, että te harkitsette vahvasti tätä alijäämän kattamisajan pidentä-misvelvollisuutta. Siitä ei näillä laskelmilla tule nykyään selviämään kuin Pohde korkein-taan. He pystyvät tässä annetussa ajassa kattamaan, [Puhemies koputtaa] mutta ei mikään muu hyvinvointialueista. Tähän asiaan pitäisi herätä myös ministeriössä jo. [Puhemies ko-puttaa]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mattila, olkaa hyvä.

15.48 Hanna-Leena Mattila kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän tämä valitettavasti on sitä, miltä näyttää: Orpon—Purran hallitus haluaa lisätä hyvinvoin-tialueitten ahdinkoa esittämällä leikkauksia hyvinvointialueitten rahoituksen jälkikäteis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

tarkistukseen ja tehdä tosiaan leikkauksia näihin korotuksiin, jotka liittyvät asiakasmaksuihin.

Te olette olleet vallassa nyt puolitoista vuotta, ja koko tänä aikana ei ole tullut tänne eduskuntaan semmoista lakia, joka aidosti helpottaisi hyvinvointialueitten tukalaa tilannetta. Kysynkin teiltä, ministeri Ikonen: Milloin te alatte kuuntelemaan hyvinvointialueita, niitten jäsenkirjattomia viranhaltijoita, jotka esittävät näitä ratkaisuvaihtoehtoja tämän tukalan tilanteen helpottamiseksi? Miksi ette esimerkiksi avaa tätä rahoituslakia, jolla helpotettaisiin tätä alijäämien kattamisaikaa, tai miksi ette toteuta kansallista ratkaisua tähän vuokratyövoiman käyttöön?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Meriluoto, olkaa hyvä.

15.49 **Laura Meriluoto vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jälleen kerran olemme saaneet saliin yhden lain, joka leikkaa hyvinvointialueitten rahoitusta. Hallitus väittää viikosta ja kuukaudesta toiseen, että ei leikkaa hyvinvointialueilta, mutta kyllä tämä politiikka kansalaisille näkyy palveluiden heikentymisenä ja kasvavana kynnyksenä haakeutua palveluihin. Esimerkiksi omalla alueellani päätös lakkauttaa Iisalmen ja Varkauden yöpäivystykset on ihan selkeä leikkaus palveluihin, eikä sitä voi kiistää.

Tämä nyt käsitellyssä oleva laki nostaa asiakasmaksuja. Maksujen enimmäismäärät nousisivat 22,5—45 prosenttia. THL:n arvion mukaan korotukset kohdistuvat pienituloisiin, ikääntyneisiin ja naisiin, siis samoihin ihmisiin, joihin niin monet muut hallituksen tekemät toimet kohdistuvat erityisen rajusti. Tällä tavalla te, hallitus, ette anna hyvinvointialueille mahdollisuutta onnistua vaikeassa tehtävässään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

15.51 **Lauri Lyly sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on jatkumoa hallituksen rahan ohjaamiselle. Ensinnäkin meillä järjestelmässä palvelutarpeen kasvusta 80 prosenttia korvataan vuodesta 25 eteenpäin. Meillä on alimittainen indeksi siellä, meillä on tasapainottamisvaade, joka on tosi kireä, ja pitää saada nopeasti talous tasapainoon. Sääteilyä puretaan, otetaan rahat siitä pois, ja sitten jos asiakasmaksuja nostetaan myös, otetaan rahat pois. Tästä tehdään lisätarkastus, ja kun jälkikäteistarkastus tehdään kahden vuoden jälkeen, niin on yllättävää, miten ne alueet yleensä voivat varautua tällaisiin 5—30 prosentin leikkauksiin, joita tässä on. Kaikki nämä aiemmat toimenpiteet johtavat siihen, että kaikki ovat tosi kireällä siellä, ylijäämäisiä tuloksia ei kovin helpolla pääse syntymään, ja näitä lisätoimenpiteitä tulee koko ajan. [Puhemies koputtaa] Miksi mennään vain pelkällä taloudellisella ohjauksella, miksi ei tule sisällöllistä [Puhemies koputtaa] ohjausta tähän mukaan? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pekonen, olkaa hyvä.

15.52 **Aino-Kaisa Pekonen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy tässä kysyä edustaja Laiholta, onko todella näin, että te lääkärinä ajattelette, että ihmiset käyvät turhaan lääkärissä. Te sanoitte äsken tuolta pöntöstä, että asiakasmaksujen korottaminen vaikuttaa asiakkaiden käyttäytymiseen. Siltä se todellakin kuulostaa, että te olette ajatelleet oikeistohallituksessa, että työttömät, eläkeläiset, kotona lapsiaan hoitavat ihmiset, jot-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

ka käyttävät julkista terveydenhuoltoa erityisesti perustasolla, käyvät turhaan lääkärissä — että näiden asiakasmaksujen korotuksen perusteella nyt sitten karsitaan ihmisten lääkärikäyntejä. Terveyden hinta on tällä hetkellä jo erittäin monelle ihmiselle erittäin kallis, ja kasvava osa asiakasmaksuista päättyy jo tällä hetkellä ulosottoon. Tämä esitys kasvattaa niin terveyseroja kuin myöskin ihmisten tuloeroja. Tämä on täysin vastuutonta politiikkaa, mutta tässä se tuli teidän suustanne, tämä on teidän ideologianne.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Siponen, olkaa hyvä.

15.53 Markku Siponen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyllähän tässä on kyse rahoitusleikkurilaista, vaikka tämä onkin muulla nimellä verhottu. Tämä on jatkoa sille hallituksen linjalle jo hallitusohjelmassa, ja sitten myöhemmin on päätetty yli kahden miljardin euron säästöistä sosiaali- ja terveyspalveluihin.

Tässä kun edustaja Laiho toi tätä ensi vuotta esille, niin todellakin 1,4 miljardia menee sinne alijäämien kattamiseen, ei siis ensi vuoden palveluiden järjestämiseen. Tämän miljardin, jonka toitte esille, että miljardi tulee lisää rahaa palveluihin, niin pyytäisin sen vielä tarkistamaan, että onko se todella edes näin iso summa. Se ei vastaa lähellekään sitä palvelutarpeen kasvua, se ei vastaa lähellekään sitä kustannusten nousua.

Todellakin, näiden alijäämien taustalla on se inflaatio, palkkaratkaisu, vuokratyövoiman kasvu. Mikä on se hyvinvointialueilta tullut selkeä viesti? Pidentäkää tätä alijäämien kattamisvelvoitetta. [Puhemies koputtaa] Ministeri Ikonen, milloinka tuotte esityksen tästä alijäämien kattamisvelvoitteen [Puhemies koputtaa] pidentämisestä? Siihen on yhteinen tahto.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

15.54 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Me käsittelemme nyt valtion budjetin isointa momenttia. Tulen sitten varsinaisessa puheenvuorossani käymään perusteellisemmin näitä asioita läpi, mutta tässä yhteydessä haluan kiinnittää nyt huomioni siihen, että kyllähän tämä ehdotus on tehty nimenomaan rahoituksen leikkaamiseksi — sehän näkyy jo hallitusohjelmasta, joka minulla tässä on. Siellä on asetettu tavoitteeksi 225 miljoonaa euroa vuonna 28. Nimenomaan tällä lainmuutoksella on tarkoitus vähentää tätä rahoitusta.

Se, että edustaja Laiho yritti kääntää tämän plusmerkkiseksi, on aivan teoreettinen lähtökohta, joka voi onnistua vain siinä tilanteessa, että hyvinvointialueet saisivat yhtäkkiä erittäin hyvään kuntoon taloutensa. Siinä tilanteessa, että tämä jälkikäteisrahoitus olisi miinusmerkkinen, omavastuu suojaisi tietyn osan siitä miinusmerkkisyydestä, mutta tämä on puhdasta teoriaa — näin ei tule tapahtumaan nähtävissä olevassa tulevaisuudessa. Sen takia tämä on leikkauslaki, ilman että muutetaan mitään [Puhemies koputtaa] velvoitteita, ja tämä on siinä mielessä erittäin vakavaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

15.55 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän jälkikäteistarkistuksen tarkoituksenaan oli se, että todelliset kustannukset, todellinen kustannustaso

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

ja rahoitus eivät pitkällä aikavälillä erkaantuisi toisistaan. Halutaan siis turvata, että kun valtio on ainoa rahoittaja, niin hyvinvointialueitten palvelut on turvattu tätä kautta.

Arvoisa ministeri, tämä on erittäin vakava virhe, että te tämän periaatteen tulette tässä nyt romuttamaan. [Aino-Kaisa Pekonen: Kyllä!] Voisin kysyäkin: oletteko te tuonut tänne eduskuntaan tähän mennessä yhtään sellaista lakia, joka antaisi hyvinvointialueille työkaluja hillitä kustannusten nousua? Ja vastaan siihen itse: ette ole tuonut yhtään, ette yhtään. Mutta olette tuonut lakeja, jotka vievät rahat pois hyvinvointialueilta ja saattavat päättäjät siellä toivottomaan tilanteeseen. [Krista Kiurun välihuuto] Eihän tämä ole oikein. Tämä ei ole oikein. Teidän pitäisi muuttaa suuntaa ja tuoda tänne hyvinvointialueille työkaluja, jotka luovat toivoa sinne päättäjille, että me saadaan taloutta parannettua, eikä niin, että viedään rahat ja viedään toivo. Näin ei pitäisi politiikassa toimia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Laiho, olkaa hyvä.

15.57 **Mia Laiho kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän edellinen hallitus, kun nämä sote-lait säati, lähti kuitenkin siitä, että kustannuksia saadaan tällä mallilla hillittyä. No, tilanne näyttää nyt täällä salikeskustelun perusteella kuitenkin hyvin epätoivottomalta, että mitään kustannuksia saisi hillittyä. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä] Osaltaan tämäkin ministeriön esitys tarkoittaa sitä, että yritetään saada kustannuksia hallintaan ja hyvinvointialueet tekemään asioita, jotka ovat järkeviä, joilla pystytään keskittymään vaikuttaviin palveluihin ja turvaamaan hoito ihmisille.

Haluan tässä nostaa vielä, että edellinen hallitus säati myös rahoitusmallin, jossa sanotaan, että jos tehtäviä vähennetään, niin myös rahoitusta vähennetään, ja tätähän hallitus myös tekee. [Välihuutoja] Puhuttiin täällä, mitä ollaan tekemässä: hoitotakuuta ollaan väljentämässä, jotta alueet saavat enemmän liikkumavaraa siihen, hoitajamitoitusta ollaan [Puhemies koputtaa] väljentämässä, jotta pystytään tekemään niitä asioita, mitkä hyvinvointialueet näkevät järkevinä ja vaikuttavina.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona, olkaa hyvä.

15.58 **Joona Räsänen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ollaan nyt täällä rehellisiä: Siis tällä esityksellä valtio toteuttaa valtiontalouden tasapainotukset meidän julkisista sosiaali- ja terveystalouksista. Siitähän tässä on kysymys. Te haette tasapainotustoimia julkisista sosiaali- ja terveystalouksista, vieläpä niin, että sitten ne yksittäiset ikävät päätökset pitää kuitenkin tehdä siellä alueilla. Teillä ei ole kanttia sanoa, mistä palvelusta nyt pitää vähentää, kun te rahoitusta vähennätte. Siitähän tässä on kysymys, ja tämän kyllä myöntävät näköjään kaikki hallituspuolueiden edustajatkin suurimmilta osin — kun katsoo, niin rivit ovat aika tyhjinä. Sielläkin tajutaan, mistä tässä on kysymys: rahat viedään ja ikävät päätökset jätetään alueille. Ja kaiken kukkuraksi todella te pakotatte alueet nostamaan asiakasmaksuja ja viette nekin rahat. [Vasemmalta: Kyllä!] Varmaan alueilla hyväksyttäisiin se, että asiakasmaksuja voitaisiin nostaa, jos ne rahat jäisivät sinne alueille, mutta te siis pakotatte alueet nostamaan asiakasmaksuja [Puhemies koputtaa] ja huononnatte palveluita. Vaikea ymmärtää, miksi kukaan hallituspuolueista tätä puolustaisi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kosonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

15.59 Hanna Kosonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä vain muutamia asioita, joita minun on vaikea ymmärtää:

Olemme täällä salissa kuulleet lukuisia kertoja, että sen sijaan, että hallitus leikkaa hyvinvointialueilta, hallitus antaa lisää rahaa alueille. Suhteessa edellisiin vuosiin kyllä rahaa tulee lisää, mutta emmehän me täällä siihen vertaa, vaan tarpeeseen ja kehyskäyrään. Väitätte, ettette leikkaa alueilta, vaikka hallitusohjelman liitteestä voi lukea, että kyllähän te leikkaatte reilulla 1,4 miljardilla eurolla, ja tämäkin esitys, jossa alueet pakotetaan isompiin asiakasmaksuihin, vie alueilta pois rahoitusta.

Minun on vaikea ymmärtää sitä, että vaikka te sanotte, että haluatte antaa työrauhan ja joustavuutta alueille, niin te viette sitä pois tämän asiakasmaksulain kautta, esimerkiksi sulkemalla päivystyssairaloita sieltä, missä alueet itse haluaisivat päivystyspalveluita pitää.

Hyvä ministeri Ikonen, miksi hallitus puhuu niin ristiriitaisia? Jotenkin tätä kaikkea olisi helpompi ymmärtää, ja kestääkin, jos sananne [Puhemies koputtaa] olisivat linjassa. Voisitko olla rehellisiä?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Ikonen, noin neljä minuuttia.

16.00 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen: Arvoisa puhemies! Aloitan ensin siitä, että tässä kaivattiin toisaalta rahoituslain muuttamista, toisaalta työrauhaa. Me olemme hallituksessa luvanneet, että näiksi ensimmäisiksi vuosiksi annetaan työrauha alueille, eli 23—25 tämä rahoitusmalli pysyy ennallaan, ja hyvinvointialueet voivat sen pohjalta suunnitella tätä toimintaansa. Samaan aikaan on esitetty toiveita lukuisissa keskusteluissa, että kannustimia tähän järjestelmään tarvitaan lisää. Tämä on ensimmäinen osa niitä kannustimia, joilla alueita kannustetaan kustannusten hillintään tässä toiminnassa. [Krista Kiuru: Tämä on, kuule, leikkaus!] On hyvä nähdä, että tämä vaikutus olisi suhteellisen maltillinen esimerkiksi vuoden 26 tasossa. Niin kuin kerroin tuossa alussa, tämänhetkisten alijäämäennusteitten valossa näyttäisi, että se leikkaus olisi kuusi miljoonaa euroa sen vuoden tasolla. Jos me suhteutamme sen esimerkiksi nyt tämänhetkiseen hyvinvointialueitten rahoitukseen, 26 miljardia noin karkeasti, mitä on budjetissa, niin siihen nähden tämä on melko maltillinen, mutta se on pieni kannuste siihen, että saamme sitä suuntaa toimimaan, ja tämä voi toimia kumpaankin suuntaan. Se voi parhaimmillaan kasvattaa rahoitusta tai se voi leikata sitä, riippuen siitä, miten alueet onnistuvat tässä työssä. Meillä on tosiaan rahoituslain uudistus pöydällä laajemminkin. Me olemme näitä tarvekertoimia arvioimassa ja vaikkapa HYTE-kertoimessa tulemme kiinnittämään huomiota siihen kannustavuuteen myöskin niissä sisällöllisissä toimissa. Eli tätä rahoitusmallia kehitetään. Tämä on ensimmäinen osa sitä.

Sitten täällä kysyttiin asiakasmaksuista. Haluan korostaa sitä, että tällä lailla, mikä meillä on nyt käsittelyssä, ei tehdä muutoksia niihin asiakasmaksuihin, [Aino-Kaisa Pekosen välihuuto] vaan kyseessä on tekninen muutos tässä laissa, jotta rahoituksen muutokset asiakasmaksujen perusteella ovat mahdollisia hyvinvointialuerahoituksessa. Eli tämä on se tekninen asia, ja sitten itse asiakasmaksujen korotukset tai leikkaukset valmistellaan sosi- ja terveysministeriössä, että miten ne toimivat kokonaisuudessaan.

Edelleen hyvinvointialueet ovat viestineet, että he pystyvät turvaamaan ihmisten lakisäteiset palvelut. Eli he eivät ole niinkään viestineet tätä huolta näitten palveluitten puolesta, mutta jos me katsomme meidän hyvinvointiyhteiskunnan ja talouden kestävyys-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

kannalta, niin on aivan kriittisen tärkeää, että saamme käännettyä sitä menojen voimakkaasti kasvavaa käyrää, jotta me pystymme huolehtimaan näistä hyvinvointipalveluista myöskin tuleville vuosikymmenille ja tuleville sukupolville. Ja on hyvä nähdä myöskin, kun puhutaan tästä, että mitä tämä merkitsee, että hyvinvointialueiden rahoitus tulee kasvamaan tulevinakin vuosina. Esimerkiksi ensi vuodelle me olemme varanneet lähes kolmasosan valtion budjetista nimenomaan hyvinvointialueille. Rahoitus kasvaa noin karkeasti kahdella miljardilla hyvinvointialueitten osalta. Eli kyllä hyvinvointialueet saavat myöskin lisää rahaa, ja ensi vuonna tämä ensimmäinen jälkikäteistarkistus myöskin korjaa sitä hyvinvointialueitten rahoituksen tasoa, ja alueilla tehdään paljon töitä tällä hetkellä, että he myöskin pystyvät pääsemään siihen tavoitekäyrään.

Mutta on käynyt selväksi, kun tässä pohdittiin sitä, saako näitä lakeja muuttaa vai eikö saa, että ei tämä edellisen hallituksen säätämä lainsäädäntöpohja täydellisesti toimi. Vai onko joku täällä sitä mieltä, että tämä toimii täydellisesti? [Välihuutoja] Nyt me teemme hyvin moninaista korjaussarjaa tällä hetkellä siihen, ja me uudistamme tätä rahoituslakia. Tämä on nyt ensimmäinen osa. Sen osalta tulee seuraavia vaiheita. Me olemme nyt jo kesän alla tuoneet tänne eduskuntaan ohjausta uudistavan lain, ja tänään on käsittelyssä toinen ohjausta uudistava laki, jossa tavoitteemme on se, että myöskin ohjausta selkeytetään valtion puolelta ja tuodaan sitä ennakoivammaksi, jotta alueet voivat onnistua työssään. Sosiaali- ja terveysministeriössä tehdään lukuisia lakeja, jotka muuttavat palveluitten sisältöä ja tukevat sitä kautta hyvinvointialueitten onnistumista. Siellä puututaan muun muassa täällä kysyttyyn vuokratyöhön ja haetaan välineitä monenlaisiin kysymyksiin. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on lisätty koulutuspaikkoja, eli todella moninaisella korjaussarjalla me pyrimme tukemaan hyvinvointialueita. [Krista Kiurun välihuuto] Haluamme, että ne onnistuvat siinä omassa työssään ja ihmisten palvelut saadaan turvattua. Tämä on yksi osa sitä suurta kokonaisuutta, jolla turvaamme hyvinvointipalvelut myöskin tulevaisuudessa. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 16.05.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 17.36.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytettyä asiakohtaa 3. — Keskustelu jatkuu. Ensimmäinen puheenvuoro olisi edustaja Minja Koskelalla, mutta hän ei ole paikalla. — Eliikkä edustaja Honkonen, olkaa hyvä.

17.37 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tässä tosiaankin käsitellään tätä hyvinvointialueiden rahoituslakia ja hallituksen siihen esittämää muutosta, josta tuossa jo kiivaaseen sävyyn kävimmekin debattia aikaisemmin. Tässähän todellakin on sisältönä se, että tähän hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkastukseen tulee kiristävä leikkuri. Tämä hallituksen esitys on oire siitä, että hallitus oikeastaan pyrkii vain kiristämään tätä hyvinvointialueiden rahoitusasemaa, kun sen pitäisi pyrkiä tuomaan siihen väljyyttä, jotta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

vasta — vain reilu 20 kuukautta sitten — aloittaneet hyvinvointialueet pystyisivät nyt tämän aidon palveluintegraation ynnä muun tehostamisen kautta sitten niihin säästöihin pääsemään sitä oikeaa kautta, eikä niin, että leikataan sillä tavalla, että se tulee myöhemmin kalliiksi.

Tähän esitykseen sisältyy myöskin tämä asiakasmaksukysymys, eli hallitus tulee ohjaamaan hyvinvointialueita korottamaan terveydenhuollon asiakasmaksuja, käyntimaksuja ynnä muita, ja sitten tästä tuleva lisätuotto myöskin leikataan hyvinvointialueiden rahoituksesta pois. Eli tässäkin kohtaa ei tuoda sitä väljyyttä sinne hyvinvointialueiden rahoitukseen, vaan syvennetään sitä ahdinkoa. En usko, että tässä monikaan vastustaisi, jos annettaisiin hyvinvointialueille ikään kuin omia uusia työkaluja muuttaa, kenties korottaa vielä enemmänkin näitä tiettyjä käyntimaksuja, jos ne rahat jäisivät sinne niiden palvelujen parantamiseen, mutta kun nyt ei näin tässäkin tapauksessa käy.

Omalla hyvinvointialueellani Keski-Suomessa on nyt jo neljännet yt-neuvottelut käynnissä. Tilanne on todella vaikea, ja näissä listauksissa Keski-Suomen hyvinvointialue mainitaan tämän alijäämän suhteen yhtenä, joka on vaikeimmassa asemassa. Siihen varmasti vaikuttaa moni syy: merkittävä uusi keskussairaalainvestointi, joka tehtiin juuri ennen tämän uudistuksen toteuttamista, mutta myöskin se, että Keski-Suomi on yksi niistä alueista, joilla tätä integraatiota ei ole ehditty viedä aikaisemmissa vaiheissa niin pitkälle kuin esimerkiksi muutamilla muilla, Etelä-Karjalassa, Pohjois-Karjalassa, tämäntyypisillä hyvinvointialueilla.

Totta kai sekin on huomattu, että kirjanpidollisista ynnä muista syistä johtuen oikeastaan vasta tänä vuonna nähdään, paljonko ne palvelut todellisuudessa maksavat, ja tätäkin taustaa vasten tuntuu kyllä todella epäreilulta se, kuinka hallitus — ministerit, joita tässä nyt ei ole enää yhtäkään paikalla — ikään kuin menee hyvinvointialueiden selän taakse ja syytellään hyvinvointialueita, kun he eivät tee riittävästi toimenpiteitä. On ikään kuin kaksi kättä, hallituksella on tässä kaksi kättä: toinen ottaa, vaatii lisää, ja toinen, jonka pitäisi antaa, ei annakaan. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että Valvira, terveydenhuollon valvontaviranomainen, koko ajan uhkailee hyvinvointialuetta erinäisillä seuraamuksilla, kun ei päästä niihin lain vaatimiin palveluihin, ei pystytä tarjoamaan niitä riittäväällä tasolla, ja sitten toisaalta sanotaan, että ”ei, kun teidän pitäisi säästää enemmän”.

Eli tämä tilanne on mahdoton, ja tällaisella esityksellä, joka nyt eduskunnan käsittelyyn on tuotu — alamme sitä hallintovaliokunnassa käsittelemään — ei todellakaan nyt tätä tilannetta pystyttyä helpottamaan. Tämä ei meidän tilannettamme kyllä ollenkaan siellä auta ja paranna.

Pakko vielä sanoa tästä alijäämien kattamisesta ja näistä säästöistä. Hallitus vaatii hyvinvointialueilta sellaista, johonka se ei itsekään pysty. Siis maan hallitus ei pääse näihin hallitusohjelmaneuvotteluissa asettamiinsa omiin julkisen talouden, koko valtiontalouden, säästötavoitteisiin, alijäämän pienentämistavoitteisiin, mutta vaatii hyvinvointialueilta sitä, vaikka niillä ei itsellään edes ole oikeita työkaluja niitä toteuttaa, kun ne ovat kokonaan valtion rahoituksesta riippuvaisia. Ja sitten jos normeja kevennetäänkin, palvelutehtäviä kevennettäisiinkin, mitä hyvinvointialueet tekevät, mitä heiltä vaaditaan, niin sitten kuitenkin se ei heitä helpota, koska viedään rahat siitä päältä pois.

Eli tilanne on hyvinvointialueilla niin päättäjille kuin niille arjen ammattilaisille — hoitajille, lääkäreille, sosiaalityöntekijöille — aivan mahdoton. Tämän politiikan suunnan on kyllä muututtava, jos vielä yhteisesti tässä salissa halutaan hyvät sosiaali- ja terveystalvet suomalaisille turvata jatkossakin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kallio.

17.42 **Vesa Kallio kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Useat lausunnonantajat kiinnittivät huomiota hallituksen esityksen kohtaan, jossa käsitellään jälkikäteistarkastusta. Lakiluonnoksessa hyvinvointialueiden rahoitusmallia ehdotetaan muutettavaksi vuodesta 2026 lukien lisäämällä rahoituksen jälkikäteistarkastukseen hyvinvointialueelle portaittain kasvava omavastuuosuus. Keskeinen viesti lausunnoissa oli, että esitetyssä muodossa jälkikäteistarkastus uhkaa vaarantaa toimivan sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän. Esimerkiksi erään alan järjestön launnosta: ”Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu- ja henkilöstötarve ja tätä kautta kustannukset kasvavat väestön ikääntymisen vuoksi. Ihmiset tarvitsevat enemmän hoitoa ja palveluja tulevaisuudessa. Mikäli rahoituksen kasvua leikataan hallitusohjelmassa esitetyn mukaisesti, leikataan samalla ihmisten mahdollisuutta saada tarvittavaa hoidettua nykyisen tasoisesti.”

Launnossa tuodaan hyvin esille se epäkohta, että jälkikäteistarkastus toteutuu jo nyt kaksi vuotta myöhässä. Se ei myöskään jakaudu siinä suhteessa, miten alijäämiä on syntynyt eri hyvinvointialueilla. Esimerkiksi vuoden 2023 alijäämien johdosta syntynyt tarkastus kohdennetaan hyvinvointialueille vuoden 2025 asukaslukujen ja toimien perusteella. Hallitus rankaisee tällä erityisesti ja erityisen tarkasti niitä hyvinvointialueita, jotka kärsivät muuttotappiosta. Tämän seurauksena kompensatio jää vajaaksi. Hallituksen keskittämistä ja kasvukeskuksia suosivasta politiikasta kertoo se, että rahaa tällä mallilla ohjataan enemmän niille alueille, joille sitä tulee muutenkin jo enemmän. Parempiosaisten oloa parannetaan, huonompiosaisten oloa huononnetaan.

Arvoisa puhemies! Jälkikäteistarkastuksen leikkaus on todella myrkyllinen, kuten eräs hyvinvointialueen edustaja kuvaavasti on todennut, rahoitusmalli kohtelee jo nyt alueita epäoikeudenmukaisesti. Esimerkiksi Helsinki teki vuonna 23 reilusti ylijäämää, mutta hallitus ohjaa siitä huolimatta jälkikäteistarkastuksessa rahaa sinne vielä lisää. Helsinki teki ylijäämää vuonna 2023 yli 30 miljoonaa euroa. Muut hyvinvointialueet tekivät samaan aikaan alijäämää noin 1,4 miljardia euroa. Jälkikäteistarkastuksen hengen vastaisesti hallitus haluaa kuitenkin antaa Helsingille lisärahaa rahaa, rahaa, joka kuuluu alijäämää tehneille hyvinvointialueille. On vaikea uskoa, vaikkei tämä uskon asia olekaan, että hallitus toimii näin vahingossa. Hallituksen toimia kuvaa tässäkin kohtaa ”raha menee rahan luo” -hegemonia varsin hyvin.

Jotta jälkikäteistarkastuksesta tulisi oikeudenmukainen, tulee koko rahoitusmalli laittaa uusiksi. Nykyisessä mallissa hyvinvointialueet eivät saa rahaa sen mukaisesti, millainen niiden edellinen vuosi taloudellisesti oli, vaan sen mukaan, miten kansallisella tasolla talous on kehittynyt. Tämän seurauksena rahoituksen leikkaukset kohtelevat eri hyvinvointialueita äärimmäisen epäoikeudenmukaisesti.

Arvoisa puhemies! Raviurheilua seuraaville on varmasti tuttu niin sanottu tasotusajo, kansankielessä volttaus. Tasotusajo on kilpailu, jossa määrättyä tasoa menestyneemmät hevoset juoksevat pidemmän matkan. Tasotus määräytyy yleensä voittosumman, joskus ennätyksen mukaan. Nyt käsiteltyssä olevassa hallituksen esityksessä on kyse käänteisestä tasotusajosta: paremmin tienanneet hevoset saavat etumatkaa, jotta voivat tienata entistä enemmän, eikä muilla ole mitään mahdollisuuksia päästä palkintorahoille. Nyt on vain kyse monta kertaluokkaa vakavamman asiasta, suomalaisten mahdollisuudesta saada tasavertaisia sosiaali- ja terveyspalveluja asuinpaikasta riippumatta. On lottovoitto syntyä Suomeen pitää vielä ehkä keskiarvona paikkansa, mutta ei voittoa -kupongit hallitus jakaa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

arvottavaksi kasvukeskusten ulkopuolisille alueille, erityisesti itäiseen Suomeen. — Kii-tos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kosonen, poissa. — Edustaja Mattila.

17.47 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa rouva puhemies! Orpon—Purran hallitus ha-luaa lisätä hyvinvointialueiden ahdinkoa esittämällä leikkauksia hyvinvointialueiden ra-hoituksen jälkikätestarkistukseen ja korotuksia hyvinvointialueiden perimiin asiakasmak-suihin. Hallitus päätti yhteistyönsä alkumetreillä pilata historiallisen, yli kymmenen vuot-ta valmistelussa olleen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen seurauksista piittaamatta ja luottaen, että kyllä kansa uskoo, kun syytetään siitä edellistä hallitusta ja varsinkin maa-kuntien ihmisiä puolustavaa keskustaa. Jo itse hallitusohjelma sisältää lähes 1,65 miljardin euron sivallukset hyvinvointialueille. Siitä noin 550 miljoonaa luvattiin toteuttaa lakimuu-toksin, joiden laskennallinen vaikutus vähennettäisiin suoraan sote-rahoituksesta. Kehys-riihessään 2024 hallitus päätti lisätä lakimuutoksin tehtäviä säästöjä lähes 600 miljoonalla eurolla. Näin ollen hallitus leikkaa hyvinvointialueiden rahoitusta lakimuutoksin 1,15 mil-jardia euroa. Lisäksi edellytetään, että hyvinvointialueet säästävät omilla toimillaan 1,1 miljardia euroa. Yhteensä Orpon—Purran hallituksen lahtipöydälle pääsee 2,25 miljardin euron edestä suomalaisten sosiaali-, terveys- ja hyvinvointipalveluja vuoteen 2028 men-nessä tilanteessa, missä hyvinvointialueiden alkurahoitus on monestakin syystä osoittautu-nut alimitoitetuksi.

Arvoisa puhemies! Hyvinvointialueiden ja ennen kaikkea niillä asuvien ihmisten kurit-taminen on puhdas ideologinen arvovalinta, koska johtavat hallituspuolueet eivät itse ol-leet vastaamassa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelusta. Eipä kokoomuk-selta eikä totisesti perussuomalaisilta valiokunnan jäseniltä kuultu silloin mitään kokonais-vaihtoehtoa. Uudistuksen ei haluta onnistuvan, ja sen kärsijöiksi jätetään kylmästi hyvin-vointialueitten ihmiset, joiden palveluita leikataan. Terveysasemia ja vanhustenhoitopaik-koja suljetaan pakkosäästöjen vuoksi. Iäkkäät ihmiset ja jopa saattohoidossa olevat kiiku-tetaan hoitoon maakunnan toiselle laidalle, kun aluevaltuustot pakotetaan säästövaatimusten vuoksi tekemän epäinhimillisiä päätöksiä. Tämä on juuri sitä politiik-kaa, mitä etenkin perussuomalaiset ovat ajaneet täällä eduskunnassa. Empatia eli myötä-elämisen kyky asettua tavallisen ihmisen asemaan puuttuu täysin. Vastaukseksi kuulemme kerta toisen jälkeen syytöksiä edellisen hallituksen tai varsinkin keskustan suuntaan. Sen sijaan, että hallitus ryhtyisi toimiin, jotka helpottaisivat hyvinvointialueiden ahdinkoa — esimerkiksi avaamalla rahoituslakia, jolla väljennettäisiin hyvinvointialueiden alijäämän kattamisaikaa — ei tuumaakaan anneta periksi. Hyvinvointialueiden tukalaa tilannetta ei haluta helpottaa, eikä haluta aidosti turvata ihmisten lähipalveluita.

Arvoisa puhemies! Seuraavaksi luettelen nyt sitten keskustan ehdotuksia siitä, mitä hal-lituksen pitäisi tehdä: Aivan ensimmäiseksi antakaa hyvinvointialueille työrauha lopetta-malla hyvinvointialueiden päättäjien haukkuminen ja pakkoliitoksilla uhkailu. Pidentäkää alijäämien kattamisaikaa kahdella vuodella, jotta hyvinvointialueiden tekemien uudistus-ten vaikutukset ehtisivät toteutua. Keskusta on tehnyt tästä lakialoitteen jo viime syksynä. Siirtäkää matkakustannusten korvausten 300 miljoonan euron potti Kelalta hyvinvointi-alueille. Silloin hyvinvointialueiden päättäjät voivat vertailla, kuinka kannattavaa on sote-palvelupisteen sulkeminen verrattuna siihen, että palveluja tarvitsevat istutetaan takseihin kymmenien tai jopa satojen kilometrien päähän. Toteuttakaa viipymättä vuokratyövoiman

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

sääntelyyn valtakunnallinen ratkaisu, jolla loppuisi hyvinvointialueiden moraaliton rahastus. Toteuttakaa viipymättä hallitusohjelmaan kirjatun ammatinharjoittajamallin käyttöönotto, jolla vastataan sote-työvoimapulaan. Lähtekää johtamaan tekoälyn kansallista käyttöönottoa. Suomen tulee olla tekoälyn hyödyntämisen mallimaa. Käynnistäkää toimenpideohjelma sääntelyn sujuvoittamiseksi ja normien purkamiseksi ja hukkajahdiksi hyvinvointialueilla. Ei pidä määrätä tehtäväksi sellaista, jolla ei ole vaikuttavuutta.

Arvoisa puhemies! Hallituksen pitää pystyä parempaan kuin heittää ilmoille epämääräisiä tai paikkansapitämättömiä väitteitä. Sen sijaan pitää alkaa kuuntelemaan hyvinvointialueita ja perustaa päätöksensä mielikuvituksen sijasta faktoihin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lohi, poissa. — Edustaja Lindén.

17.52 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Tuo debatti on keskustelumuotona sellainen, että tietysti usea saa käyttää puheenvuoron, mutta kyllä siinä tietysti tulee aina kärjistyksiä, kun hyvin lyhyesti yritetään asiat sanoa. Näin suurelle asialle tämä nytkin käytössä oleva aika on aika lyhyt, mutta toki aion sen puitteissa pysyä, eikä kaikkea, mikä tähän asiaan nyt liittyy, ole tarkoitukseen nyt tässä itse mennä toteamaan.

Ihan ensimmäiseksi, vaikka meitä ei nyt niin monta täällä ole paikalla, käyn kuitenkin läpi sen, millä tavalla tämä jälkikäteistarkistus nykyisin toimii. Koska siihen ollaan nyt tekemässä muutosta, on syytä tietää, miten se toimii, koska olen huomannut, että siihenkin liittyy jossain määrin epäselvyyksiä.

Nyt kun se viime vuoden alijäämä oli noin 1 450 miljoonaa euroa, niin se todellakin sen rahoituslain mukaan tulee tilinpäätöstä seuraavan vuoden aikana. Eli kun oli vuosi 23 ja tilinpäätös valmistui vuonna 24, niin se tulee siellä vuonna 25, mutta se rahahan ei kuitenkaan mene vuoden 23 tilinpäätöksen, koska se tilinpäätös on jo suljettu. Se tulee sinne vuoden 25 rahoitukseen. Sinne tulee se 1 450 miljoonaa euroa, joka on se hyvinvointialueiden yhteenlaskettu viime vuoden alijäämä. Tämä on se jälkikäteistarkistus. Mutta sitä ei suinkaan jaeta kullekin alueelle kunkin alueen oman alijäämän mukaisena. Ihan konkreettinen esimerkki vain, miten se sitten jaetaan: Se menee alueiden valtiolta saaman yleisen rahoituksen mukaisissa suhteissa. Esimerkiksi suuri hyvinvointialue, jonka valtionosuus on 2 000 miljoonaa euroa eli noin kahdeksan prosenttia koko siitä valtion potista, saa kahdeksan prosenttia siitä 1 450:stä — eli esimerkiksi 120 miljoonaa euroa. Jos sen oma alijäämä on ollut 160 miljoonaa, niin se saa 120. Jos sen oma alijäämä on ollut 80 miljoonaa, niin se saa 120. Ja tähän sisältyy kannustavuus. Eli alue, jonka talous on ollut tiukasti hoidettu, saa enemmän kuin sen oma alijäämä on. Nyt haluan tässä korostaa sitä, että nykyiseen järjestelmään näiltä osin sisältyy kannustavuutta. Mutta nyt me olemme muuttamassa tätä järjestelmää niin kuin siellä pääministeri Orpon hallitusohjelmassa lukee, että tästä jälkikäteistarkistuksesta vuonna 26 maksettaisiin vain 95 prosenttia. Siis jos se on sinäkin vuonna 1 500 miljoonaa euroa, miltä nyt näyttää ihan tänään kuullun perusteella, niin siitä sitten maksetaan viisi prosenttia vähemmän takaisin eli 60 miljoonaa euroa vähemmän kuin se kokonaisuus olisi. Seuraavana vuonna se leikkaus on 10 prosenttia, sitten se on 20 prosenttia, ja sitten se on peräti 30 prosenttia.

Nyt tämä kaikki perustuvat tietysti sellaiseen olettamukseen ja myös ne hyvin monimutkaiset ja lukuisat laskelmat, jotka ovat siellä hallituksen esityksessä mukana, jossa on verrattu erilaisia lähtökohtia toisiinsa, että tämä hyvinvointialueiden yleinen taloudellinen tilanne alkaisi tässä parantua. No, kyllähän se ensi vuonna paraneekin, kun ensi vuonna saa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

daan sinne vuodelle 25 se vuoden 23 alijäämä ja sitten siihen tulee se hyvinvointirahoituslain mukainen indeksikorotus. Jos se on esimerkiksi kolme prosenttia, niin siitä tulee sitten noin 750 miljoonaa euroa. Nyt kun täällä on sanottu, että ensi vuonna hallitus laittaa 2,2 miljardia lisää, niin se on juuri se 1 500 miljoonaa euroa ja sitten se indeksikorotus. Samaan aikaanhan tehtävämuutoksilla on leikattu 300 miljoonaa. Mutta siellä on myös sellainen muuttuja siinä rahoituslaissa kuin ”yleinen palvelutarpeen kasvu”, joka on noin yksi prosenttia ollut.

Nyt kun tässä on jossain vaiheessa syytetty, että edellinen hallitus — niin kuin välillä on sanottu — teki liian tiukan rahoituslain, ja välillä on sanottu, että se teki liian löysän rahoituslain, niin itse kyllä pidän sitä rahoituslakia aika tiukkana. Esimerkiksi ensi vuosi on ensimmäinen vuosi, jolloin ei makseta sitä yhden prosentin yleistä palvelutarpeen kasvua kokonaisuutena vaan siitä yhdestä prosentista nipistetään 0,2 eli siis 20 prosenttia pois. Näin tämä toimii tällä hetkellä, ja tässä lyhyesti todettuna nämä muutokset.

Kun täällä eduskunnassa aina kiistellään sitten siitä, leikkaako hallitus vai ei, niin tähän on nyt tietysti asia, joka on ihan niin, että mitä me kukin tarkoitamme leikkauksilla. Absoluuttisesti tulee lisää rahaa johtuen indeksitarkistuksista, johtuen jälkikäteistarkistuksista, mutta jos nyt katsotaan kokonaisuutena, niin yhteensä hallitus tekee — tarkistin sen juuri tuossa — kevään kehysriihen jälkeen 685 miljoonan euron edestä tehtävämuutoksia. No, tehtävämuutoksista voidaan aina sanoa, että niissä poistetaan tietty velvoite ja viedään sitä vastaavat rahat pois, ja siitähän me olemme täällä kiistelleet, että viedään vääränlaisia velvoitteita. Eräät velvoitteet ovat sellaisia, että itse olisin hyväksymässäkin niiden poistamisen, mutta hoitotakuussa, perusterveydenhuollossa minusta tehdään ihan jättäiläismäinen virhe, kun sitä väljennetään ja viedään vastaava rahoitus pois. Ja sitten on nyt käsittelyssä olevassa laissa oleva yleinen leikkuri. Eihän se tule tietenkään menemään niin, että jos nyt katson tämän 1 450 miljoonaa euroa eikä se 30 prosenttia ensi vuonna toteudu — sehän olisi nyt lähes 500 miljoonaa — mutta tätä suuruusluokkaa nyt käsittelyssä olevan lain vaikutukset ovat. Noin 150 miljoonaa tulee sieltä asiakasmaksujen korotuksen imemisestä valtiolle, ja sitten noin 300 miljoonaa maksimissaan ihan hallitusohjelman mukaan — siellä se luku lukee — tulee siitä, että sitten leikataan tätä jälkikäteistarkistusta 30 prosentilla. Se toki riippuu siitä — ja siihenhän edustaja Laiho täällä puheenvuoronsa pitkälti perusti — että teoriassa voi syntyä myös tilanne, että jos hyvinvointialueiden talous kääntyy erittäin positiiviseksi, niin silloin itse asiassa ne olisivat joutumassa antamaan rahaa takaisin valtiolle, eli tulisi miinusmerkkinen jälkikäteistarkistus. Silloinhan se omavastuu suojaisi tietyn osan alueille itselleen. Mutta tämä on kyllä niin kaukana käytännöstä tällä hetkellä, että en näe sitä lähitulevaisuudessa mahdollisena.

Tässä ei itse asiassa ehtinyt kuin lyhyen johdannon pitää tähän aiheeseen, mutta ei tässä nyt tällä kertaa enempää.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Rantanen poissa. — Edustaja Strandman.

17.59 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan toteutettavaksi nykyhallituksen hallitusohjelman mukaiset hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkistusta koskevat muutokset rahoituslakiin. Esityksen tarkoituksena on osaltaan hillitä hyvinvointialueiden rahoituksen määrää. Tavoitteena tässä on hyvinvointialueiden valtion rahoitusmallin kannustavuuden lisääminen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

On aivan totta, että kannustavuutta hyvinvointialueilla tulee lisätä. Tärkeää on, että nykyinen valtion hyvinvointialueille kohdentama rahoitussumma jaetaan niin, että se motivoi hyvinvointialueita.

Peruspohjan muutos olisi tärkeää saada. Tärkeää olisi myös huomioida alueiden erityispiirteet rahoitusjärjestelmässä. Etelä-Savon hyvinvointialueella on esimerkiksi saaristaisuus, Suomen ikääntyvien väestö ja runsas vapaa-ajan asukkaiden määrä, ja ne tulisi huomioida rahoituksessa. Etelä-Savo on Suomen toiseksi suurin mökkimaakunta. [Aki Lindén: Se on siellä rahoituslaissa!] Vapaa-ajan asuntoja on noin 50 000 kappaletta. Vapaa-ajan asukkaiden viipymät alueella ovat kasvaneet ja ovat keskimäärin 103 vuorokautta vuodessa.

Etelä-Savo on myös ainoa saaristoinen maakunta Manner-Suomessa. Tämä tuo palvelujen saavuttamiseen haasteet. Nämä kaikki näkyvät hyvinvointialueiden palveluissa, niin terveyspalveluissa kuin pelastustoimen palveluissakin. Pelastustoimen rahoituksen määräytymisessä tulisi huomioida esimerkiksi vapaa-ajan kiinteistöt. Nykyinen rahoitusmalli ei huomioi näitä riittävästi, ja siksi rahoitusmallissa tulee jatkossa ottaa huomioon eri alueiden tilanteet, jotta koko Suomi pysyy asuttuna ja palvelut saavutettavina. Hyvinvointialueet tarvitsevat aikaa toteuttaakseen palvelujaan sekä sopeuttaakseen toimintoja. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäkinen.

18.02 Riitta Mäkinen sd: Arvoisa puhemies! Olemme tänään saaneet eduskunnan käsittelyyn lakiehdotuksen, jolla paitsi leikataan hyvinvointialueiden jälkikäteisrahoitusta myös korotetaan ja annetaan mahdollisuus korottaa sosiaali- ja terveyspalveluista perittäviä asiakasmaksuja. Sen jälkeen kun nykyisin voimassa olevat sote-lait säädettiin, toimintaympäristö on muuttunut perustavanlaatuisella tavalla. Mittava inflaatio, merkittävä henkilöstökustannusten nousu alan palkkaratkaisujen seurauksena ja vuokratyövoiman käytön roima kasvu selittävät merkittävässä määrin nousseet sote-kustannukset. Tämä on julkinen fakta, jonka me kaikki tiedämme. Valtiovarainvaliokunta selvitti asian perinpohjaisesti aikaisemmin tänä vuonna. Tästä huolimatta nämä tosiasiat tuntuvat julkisesti käytävästä keskustelusta unohtuvan. Lisäksi me tiedämme, että menoja kasvattaa myös palvelutarpeen kasvu, joka on todellisuutta väestömme ikääntyessä.

Hyvät hallituspuolueiden edustajat, te olette jättäneet hyvinvointialueet yksin täysin mahdottoman eteen. Tämä on fakta. Te ette suostu antamaan alueille täysin perusteltua lisää aikaa kertyneiden alijäämien kattamiseksi. Te ette ole tehneet nyt koko hallituksen toiminnan aikana ensimmäistäkään lakiesitystä, jotka toisivat alueille aidosti työkaluja kustannusten saamiseksi haltuun. Te olette romuttaneet hoitotakuun, mutta viette samalla tähän varatut varat alueilta valtion kassaan, eli käytännössä jos te puratte normeja, te viette samalla nämä rahat alueilta pois.

Alueilla irtisanotaan tänä päivänä väkeä ja heikennetään palvelujen saatavuutta ja tasoa. Hoitojonot kasvavat, ja ihmisten ongelmat ja sairaudet pahenevat. Kustannukset kasvavat. Nykyinen sote-järjestelmä olisi tuottanut kustannustehokkuutta ja säästöjä julkiseen talouteen pidemmällä aikavälillä, kun perusterveydenhuoltoa olisi vahvistettu ja integraatiota perus- ja erikoissairaanhoidon välillä olisi tiivistetty. Näiltä potentiaalisilta säästöiltä ollaan nyt romuttamassa pohja pois lopullisesti, kun alueille ei ole annettu sitä todellista työrauhaa, jonka ne olisivat ansainneet ja tarvinneet. Tämä tilanne kokonaisuudessaan on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

alueiden kannalta täysin kohtuuton ja epäreilu, enkä voi kuin ihmetellä, mistä tämä oikeistohallituksen hyvinvointialueita kohtaan tuntema vihamielisyys oikein kumpuaa.

Se, mitä te olette tehneet julkisten sosiaali- ja terveystalvelujen kurjistamisen lisäksi, on se, että te suuntaatte satoja miljoonia euroja lisää rahaa isojen terveystalvelujen taseeseen ilman mitään konkreettista vaikutusta suhteessa siihen, että tavalliset ihmiset pääsisivät nopeammin hoitoon. Näillä sadoilla miljoonilla tuetaan yhteiskunnan hyväosaisia, jotka käyttäisivät yksityisiä talveluja ilman tukeakin. Tämä on mielestäni täysin perustelemlatonta ja hävytöntä.

Nyt te olette kaiken lisäksi leikkaamassa myös hyvinvointialueiden jälkikäteistalveluita. Jälkikäteistalveluituksen tärkein tehtävä on varmistaa, että hyvinvointialueen todellinen talveluitus vastaa sen lakisäätelsten tehtävien toteuttamisesta aiheutuvia kustannuksia myös käytännössä. Tämä on ollut yksi perustustalveluioikunnan antama perusedellytys, sillä se katsoi, että perustalveluituksen tason on vastattava todellista talvelutarvetta. On äärimmäisen tärkeää, että puhemiesneuvoston käsittelyn jälkeen esitys päätettiin lähettää perustustalveluioikuntaan, sillä on olemassa suuri riski, että toteutuessaan esitys vaarantaisi vakavalla tavalla kansalaisten oikeuden perustalveluihin.

Arvoisa puhemies! Nyt esitettävällä lakimuutoksella pyritään myös nostamaan sosiaali- ja terveystalveluista perittäviä maksuja. Tämä pyrkimys talvellee ensi sijassa Orpon hallituksen valtiontalouden säästötalveluitteita. Valtio haluaa siis varmistaa, että säättäessään asiakasmaksujen enimmäismääriin korotuksia tai laajennuksia se voi myös vähentää alueilta talveluitusta tätä vastaavasti. Asiakasmaksujen korotukset siirtävät kustannustalveluita enemmän talveluja käyttäville. Tämänhän me kaikki tiedämme. On täysin tiedossa, että nämä korotukset iskevät pahiten juuri työttömiin ja pienituloisiin. Tästä kärsivät siis kaikkein eniten ne, jotka myös eniten julkisia talveluja tarvitsevat, sillä yksityisiä voivat käyttää vain ne, joilla on siihen varaa. Me tiedämme, että asiakastalvelumaksujen nosto vaikuttaa negatiivisesti oikea-aikaiseen hoitoon hakeutumiseen, ja se voi johtaa näin ollen myös hoitoa vaativien sairauksien tai tilojen pahenemiseen ja myös kustannusten nousuun, jos hoitoa annetaan liian myöhään, tilanteen jo pahennuttua.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä loppuun todeta, että olen hyvin hämmmentynyt ja järkytynyt eräiden hallitustalveluolueiden edustajien käyttämistä puheenvuoroista aikaisemmin tässä salissa, joissa myönnettiin aivan suoraan, että kyllä, asiakasmaksujen korotuksilla pyritään vähentämään talvelujen käyttöä — eli siis vähentämään pienituloisten, työttömien, heikossa asemassa olevien ihmisten talvelujen käyttöä. Jotenkin toivoisin ehkä hallituksenkin riveissä mietittävän, mikä on sen tavallisen, pienen suomalaisen perustalveluioikeus hyvään elämään ja terveyteen tässä yhteiskunnassa, aikana, jolloin näihin perusedellytyksiin puututaan näin kovalla kädellä. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

18.08 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Nyt esitettävän lainmuutoksen tarkoitus on säätää asiakasmaksujen enimmäismääriin korotuksia, ja se voi vähentää alueilta talveluitusta tätä vastaavasti. Asiakasmaksujen korotukset siirtäisivät kustannustalveluita enemmän käyttäjälle, ja ne osuvat tietysti kaikkein kipeimmin talveluja eniten käyttäviin sekä pienituloisiin. Siitä kärsivät siis ne, jotka eniten talveluita tarvitsevat. Kyseessä on sote-talveluiden leikkaus, koska käyttäjän osuus talvelun kustantamisesta nousee.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

THL:nkin arvion mukaan asiakasmaksujen korotukset kohdistuvat erityisesti pienituloisiin.

Hyvinvointialueille kohdistuva leikkaus on tässä esityksessä 150 miljoonaa euroa asiakasmaksukorotusten kautta. Eli asiakas maksaa enemmän ja palveluita tulee pahimmillaan vähemmän. Tästä voisi esimerkkinä todeta sen, että toisen leikkauksen kautta palveluiden vähyyden osalta tulee tapahtumaan Pohjois-Savossa se, että Varkauden ja Iisalmen ympärivuorokautisen päivystyksen lakkaaminen ensi vuoden lopussa tulee vaikuttamaan varmasti juuri nimenomaan peruspalveluita ja sosiaali- ja terveyspalveluita tarvitsevien henkilöitten hoidon saantiin, valitettavasti. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Väyrynen.

18.10 Ville Väyrynen kok: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Pyysin oikeastaan tämän puheenvuoron sen takia, että äsken tuossa debattivaiheessa kuvittelin jostain syystä puhuvani kolmen minuutin puheenvuoroa ja jäi paljon sanomatta.

Eli minua vähän harmittaa tässä keskustelussa se, että me ollaan nytten puolin ja toisin juututtu tähän rahaan. Ja vaikka keskusta kovasti vierastaa sitä ajatusta, että moititaan tehtyä sote-ratkaisua, niin pehmennetään sitä sillä, että siellä on paljon mahdollisuuksia, siellä on paljon hyvää, mutta yksi ongelma, mikä siihen jäi, oli se, että meillä ei oikein ole semmoista kansallista mekanismia, millä me päästään sinne sisältöihin kiinni. Tällä hetkellä meillä on — me tiedetään länsimaisista systeemeistä — meillä oikeasti on 15–30 prosenttia näitten systeemien sisällä niin sanottua vähähyötyistä toimintaa, hukkaa, jopa haitallista toimintaa. Se on pikkuisen hankala tutkia, mutta vaikka me laskettaisiin 10 prosenttia meidän systeemissä, me puhutaan miljardisummista.

Se, mitä minä olen ihmetellyt tässä keskustelussa koko ajan, on se, että alun perin yksi isoimpia perusteluita oli — minä edelleenkin puhun sillä silmällä, miten minä seurasin tätä 15 vuotta terveydenhuollon maailmasta — meille sanottiin, että nyt meille tulee semmoinen systeemi, millä me päästään katkaisemaan se hallitsematon kulukehitys, mikä meillä edelleen on. Riippumatta siitä debatista, leikataanko me vai eikö me leikata, kuka on oikeassa ja kuka väärässä, faktisesti meillä menee koko ajan lisää, lisää miljardeja vuosittain meidän sote-järjestelmään ja myös osuus bruttokansantuotteesta nousee. Nyt kun meillä vihdoin on olemassa se työkalu, on tehty se massiivinen hallinnon uudistus ja me päästäisiin niihin sisältöihin ja niihin prosesseihin, joilla me pystyttäisiin katkaisemaan tätä kulukehitystä, niin se on yhtäkkiä muuttunut vääräksi, joten kyllä minä vähän ihmettelen sitten keskustan käyttämää puheenvuoroa, että silloin me haluamme lisätä hyvinvointialueitten ahdinkoa ja ollaan hallituksen lahtipöydällä. Tässä on oikeasti tilanne, jossa yritetään hyödyntää sitä tehtyä isoa sote-ratkaisua, jossa on oikeasti ne omat vaihtoehdot ja hyvät puolensa.

Esimerkiksi keskustan esittämistä ratkaisuista tämä kuljetuskustannusten siirto on aivan hyvä. Minun mielestäni on vähän romanttinen ajatus se, että sillä pelastettaisiin kauhean paljon toimipisteitä, mutta se tekee sen, että se laittaisi hyvinvointialueet miettimään kustannuksia. Siinä oikeasti saatetaan päästä kustannusvaikuttavampaan toimintaan, ja se on minusta hyvä asia.

Tekoällyn hyödyntäminen on erittäin lupaavaa, mutta siinäkin pitää miettiä, ettei mennä samaan miinaan, mihin mentiin 20 vuotta sitten, kun ruvettiin potilastietojärjestelmiä ke-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

hittämään, mikä on suurin epäonnistuminen varmaan 30 vuoteen meidän järjestelmässä ja syö edelleen meillä satoja miljoonia vuodessa.

Ja sitten, mitä puhutaan — viimeisen kerran, lupaan, palaan tähän, kenen tekemä systeemi tämä on — nyt pitää muistaa, että kyllä siellä kuitenkin sisäänkirjoitettuna on palkka-harmonisaatio. Eli Keski-Suomessa se on noin 18 miljoonaa vuodessa, mitä siitä tulee tälle vuodelle, ja siitä kun lähdetään, se on viiden prosentin alue asukaslukuunsa perustuen, niin kyllä se on 360 miljoonaa vuodessa valtakunnallisesti plus siihen sitten it-kulut, joten kyllä me semmoisen puolen miljardin lisäkustannuksissa ollaan vuosittain. Kyllä me senkin asian kanssa tapellaan, mutta tämä uudistus oli pakko tehdä. Hyvä, että se on tehty. Hyödynnetään se nytten. Puhutaan sisällöistä, ei pelkästään rahasta. — Kiitos. [Juha Hänninen: Erinomainen puheenvuoro! — Aki Lindén: Samaa mieltä!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Paasi.

18.13 Martin Paasi kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kansanedustajat, esimerkiksi kokoomuksen kansanedustajat ovat myös erittäin huolissaan siitä, että hoitoa tarvitseva pieni, keskikokoinen tai vanhempi potilas ei tulevaisuudessa saisi sitä oikeanlaista hoitoa, mitä tämä tarvitsee. Soteen ryhdyttiin tietävästi siksi, että aikaansaataisiin enemmän ja parempaa palvelua vähemmällä — enemmän, parempaa, vähemmällä. Miksi? Siksi, että voimme pitää huolta heikoimmista myös tulevaisuudessa. Vain tuottavuutta parantamalla voimme puolustaa Suomen hyvinvointivaltiota, koska meiltä on rahat ja kohta myös tekijät loppu, ja siltä osin kuin tekijöitä vielä löytyykin, niin he ovat ihan loppu. Siksi — ja vain siksi — tuottavuutta on lisättävä myös hyvinvointialueilla, elikkä tätä ei tehdä hivin vuoksi, vaan me ollaan nyt pakon edessä.

No, miten sitten tuottavuutta parannetaan? Muuttamalla toimintatapoja sellaisiksi, että pystytään tarjoamaan enemmän ja parempaa hoitoa ja välittämistä vähemmällä. Kaksi yksinkertaista esimerkkiä ovat esimerkiksi Kilon ja Urjalan terveysasemat. Siellä oli 3—6 kuukauden hoitojonot, ja sitten laitettiin käsittääkseni johtoporras jonnekin retriitille ja pyydettiin tekijöitä keksimään ratkaisua tälle kestäättömälle tilanteelle. Nämä sitten keksivät sellaisen ratkaisun, että laitetaan lääkäri keskelle huoneen lattiaa ja hänen ympärilleen sairaanhoitajia vastaamaan puhelimeen. Tällä tavoin hoidettiin 90 prosenttia kaikista potilaskäynneistä puhelimitse ennen kello 12:ta päivällä, ja iltapäivä olikin sitten tyhjää täynnä. Tämä on sitä enemmän, parempaa, vähemmällä -tekemistä.

Eli tekeminen ei parane sillä, että tehdään enemmän, vaan sillä, että tehdään asioita paremmin. Oman kokemukseni mukaan ne henkilöt, jotka pystyvät muuttamaan tekemistä paremmaksi, ovat juuri nämä ruohonjuuritason tekijät eli ne, jotka tekevät ja tuottavat näitä palveluja, mitä meiltä nyt uupuu, sitä kapasiteettia, mitä meiltä nyt uupuu. Johtoportaita lisäämällä ei synny kuin sutta ja sekunda. Poliitikoiden ei ainakaan pidä alkaa mikromanageeraamaan toimintatapojen muutosta. Hyvät toimintatapamuutokset syntyvät niiden sairaanhoitajien ja lääkäreiden toimesta, jotka tälläkin hetkellä hoitavat vanhusta, kirjoittavat reseptejä ja leikkaavat syöpää.

Arvoisa rouva puhemies! Nyt tarvitaan työrauhaa, 2,2 miljardia lisää 24 miljardin lisäksi mutta loppujen lopuksi ja vääjäämättä myös palveluiden tuottavuuden lisäämistä. Ilman sitä mitkään rahat, johtoportaiden tai täysistuntojen määrät eivät riitä tilanteen korjaamiseksi. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

18.17 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä on nyt viimeinen oma puheenvuoroni tähän keskusteluun. Taitaa olla niin, että rupeaa jo kompuroimaan noissa portaissa, kun ollaan niin pitkään keskusteltu. Mutta minusta keskustelu on saanut ihan miellyttäviä sävyjä tässä ihan viime hetkillä, ja haluan eräitä kommentteja esittää. Mitään uutta varsinaisesti en tässä avaa.

Edustaja Väyrynen ja äsken edustaja Paasi puhuivat nimenomaan sisällön kehittämistä. Minulla oli mahdollisuus eräiden muiden kansanedustajien kanssa, eduskunnan tarkastusvaliokunnan kanssa, käydä viime viikolla hyvin tiiviillä Keski-Euroopan matkalla. Siitä puolitoista vuorokautta olimme Lontoossa, jossa Englannin valtiollinen terveydenhuoltojärjestelmä NHS on juuri saanut valmiiksi raportin, jossa käydään läpi haasteita. Se on lordi Darzin, ylähuoneen jäsenen, joka oli Gordon Brownin Labour-hallituksessa aikanaan ministerinäkin — varmasti Väyrynen tuntee tunnetun gastrokirurgi Darzin, joka on Imperial Hospitalin ylilääkäri ja professori ollut — tuore 150-sivuinen raportti, jossa nimenomaan lähdetään siitä, että heillä on valtiollinen järjestelmä niin kuin meillä nyt. Siis valtio rahoittaa sen. Sitten sieltä valtiolta tippuvat ne rahat alueille ja sitten pienimmille yksiköille, sairaaloille, ja sitten yleislääkäreille. He nimenomaan nyt haluavat asettaa painopisteen hyvin tutuilta kuulostaviin asioihin. Siellä oli hoidon jatkuvuuden parantaminen perusterveydenhuollossa eli omalääkärimallin kehittäminen, mikä heillä on vahvasti ollut jo pohjilla, mutta siellä on tullut säröjä siihen viime aikoina. Sitten siellä olivat perustason vanhustenhuoltoratkaisut. He puhuvat ”community health” -käsitteellä. Ja kolmantena siellä oli sitten ”mental health” eli mielenterveyden haasteet. Nämä olivat ne painopisteet, mitä he siellä asettivat.

Mutta ei nyt sen enempää siitä vaan tähän Suomen tilanteeseen. Tuo esimerkki oli erinomainen, ja Suomen terveydenhuolto on täynnä hyviä esimerkkejä siitä, miten ruohonjuuritasolla on ratkottu näitä ongelmia. Me olemme tässä uusia tuttavuuksia edustaja Paasin kanssa, ja ehkä itse joudun ihan lyhyesti mainitsemaan, että kun omassa työhistoriassani on 40 vuotta terveydenhuollon työtä, siitä 20 vuotta kentällä ja 20 vuotta johtotehtävissä, niin juuri mainitsemillani tavoilla esimerkiksi aikanaan Suomessa Porissa kriisiterveyskeskuksen, josta puuttuivat puolet lääkäreistä, saimme sellaiseksi, jossa jokainen kaupungin asukas pääsi samana päivänä omalle lääkärille. Olen aina sanonut, että se on helppo googlata, kun laittaa ”18.5.1991 Porin ihme”. Silloin tulee Helsingin Sanomista se artikkeli esille, jossa tätä esitellään.

Olenkin monta kertaa miettinyt, mikä se meidän anti täällä on, koska ne ratkaisut kuitenkin tehdään siellä kentällä. No, tietysti me säätelemme lait ja me järjestämme yleisen rahoituksen, mutta ei todellakaan pystytä ylhäältä päin ratkomaan ruohonjuuritason ongelmia. Tässä yhteydessä ihan lyhyt kommentti siitä.

No, edustaja Strandman jo tästä poistui. Olisin hänen puheenvuoronsa johdosta todennut, että juuri nämä elementit siellä sote-rahoituslaissa nyt ovat. Sote-rahoituslakihan määrää sen rahoituksen kullekin alueelle sillä tavalla, että 2,3 prosenttia siitä menee pelastustoimeen, 97,7 prosenttia menee sosiaali- ja terveystalouteen ja siitä tarpeen perusteella 79 prosenttiyksikköä, niin että varsinaista semmoista suoraa asukas pohjaista rahoitusta on siinä sitten se väliin jäävä osuus. Siellä on seitsemän eri kriteeriä: saaristolaisuus, sitten ikärakenne, ja kaikki nämä muut ovat juuri pohjilla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

Olen itse käyttänyt tällaista esimerkkiä, kuinka ollakaan juuri Etelä-Savosta, että jos Etelä-Savossa tehdään tuhat kaihileikkausta, niin tehdäänkö Uudellamaalla, jonka väkiluku on 17-kertainen, 17 000 kaihileikkausta. Ei, täällä tehdään 10 000, koska täällä ikä rakenne on aivan erilainen. Toisaalta sitten taas maan väestöstä täällä syntyy suhteessa suurempi osuus kuin mitä varsinainen väestöpohja on. Nämä asiat on huomioitu siellä rahoituslaissa. Ymmärrän, että täällä edustaja nostaa oman alueen kannalta niin, että pitäisi painottaa enemmän ikäihmisiin, enemmän saaristolaisuuteen. Siitä heittäisin vihjeeksi, että keskustelkaapa siitä oman poliittisen ryhmänne uusimaalaisten edustajien kanssa, jotka taas ovat täsmälleen toista mieltä, että vieraskielisyydestä pitäisi maksaa enemmän sitä sote-rahoitusta, koska varsinkin maahanmuuttajaväestöä on paljon Uudellamaalla. Otan tämä vain yhtenä esimerkkinä.

Ihan tässä viimeksi haluaisin todeta — se olisi ehkä paremmin sopinut tuonne aikaisempaan keskusteluun, mutta se ei ole tullut täällä nyt riittävästi selville — mikä se ihan olennaisin konkreettinen syy on siinä, että hyvinvointialueet tällä hetkellä tekevät niin rajuja säästöpäätöksiä, toimipisteiden sulkemisia ja muita. Se johtuu tietenkin rahoituksesta. Mutta itsekkin olen tässä käyttänyt puheenvuoroja, että se rahahan tulee alueelle, vaikka se tulee sitten jälkikäteistarkistuksena myöhemmin, ja nyt olemme sitten käsittelemässä lakia, jossa sitä mekanismia leikataan. Se olennainen syy on se, että valtiovarainministeriö ei ole hyväksynyt, että vuosien 23—26 taloussuunnitelmaan saa laskea mukaan vuonna 26 tulevaa vuoden 24 alijäämästä johtuvaa jälkikäteistarkistusta. Eli ihan sama kuin olisi yritys, jolla olisi varmaa tuloa tiedossa, ja se ei saisi ottaa näitä tuotto-odotuksia millään lailla huomioon. Eli siellä jää tavallaan tuloja, joita ei saa ottaa siinä taloussuunnitelmassa huomioon, ja tämä pakottaa sitten alueet hakemaan omasta toiminnastaan rajuja toimenpiteitä leikkauksia. Ja tähän liittyy juuri se ajatus, että alijäämän kattamisajankohta pitäisi saada pidemmäksi. Ja toinen ajatus on se, että jälkikäteistarkistuksesta esimerkiksi puolet voitaisiin saada ennakkona jo siinä vaiheessa, kun näyttää ihan varmalta, että sitä on tulossa. Nämä ovat ne konkreettiset syyt, miksi alueella tällä hetkellä tehdään usein aika draamattisikin ratkaisuja.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mattila.

18.24 Hanna-Leena Mattila kesk: Kiitoksia, puhemies! Kiitän heti alkajaisiksi edustaja Väyrysen hyvää puheenvuoroa, joka on lajissaan siitä harvinainen, että esimerkiksi hallituspuolueen edustaja antaa kiitosta meidän opposition riveistä tulleille ratkaisuesityksille. Pahoittelen sitä, että omassa puheenvuorossani saatoinkin aika kärkevästikin arvostella tätä hallituspuolueitten suhtautumista tähän sote-uudistukseen. Suhtautuminen hyvinvointialueisiin ja tähän sote-uudistukseen on oikeastaan merkittävin ero keskustan ja hallituspuolueitten välillä, koska me oltaisiin haluttu antaa aito mahdollisuus näille hyvinvointialueille onnistua.

Kun näitä ratkaisuesityksiä mielellään esitetään ja pyritään tällaiseen rakentavaan yhteistyöhön ja siihen, että näitä ratkaisuesityksiä otettaisiin huomioon, niin toivon myös, että niin kokoomus kuin perussuomalaiset ja muutkaan hallituspuolueet eivät viljelisi näitä tällaisia vääriä väittämiä, jotka liittyvät esimerkiksi tähän sote-uudistukseen, että hyvinvointialueet ovat lisänneet hallintoa — ei ole ainakaan Pohteen alueella lisääntynyt. Tämäkin lietsoo sitä epäluottamusta ja epäuskoa siihen, että kuunnellaanko ollenkaan ja usko taanko niitä faktoja, mitä on. Tai sitten, että hyvinvointialueita on liikaa — tämäkin on oi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

keastaan semmoinen mielipidekysymys. Mikään tutkimus tai selvitys ei ole kertonut, mikä olisi kuntien, tai tässä tilanteessa hyvinvointialueitten, oikea lukumäärä. Myös se, mikä tietenkin kirvoittaa sitten keskustan keskuudesta varmasti näitä ärhäköitä puheenvuoroja, on puheet näistä hallintohimmeleistä, koska ainakaan meidän alueelle ei ole tullut lisää yhtään enempää hallintoa.

En ollenkaan sano, että tämä sote-uudistus olisi ollut täydellinen, siihen vaikka minkälaisia korjauksia täytyy tehdä ja niitä ratkaisuesityksiä yritetään tehdä. Mutta kun tässä on tämän uudistuksen jälkeen tullut vaikka minkälaisia muuttujia ja maailman myllerrystä, niin toivottaisiin tällaisesta ymmärrystä sille, että meidän yhteinen etumme olisi se, että oikeasti näitten alueitten ihmiset saisivat sitä palvelua, mikä heille kuuluu.

Lopuksi sanon, että olen ihan samaa mieltä, että näitä turhia hoitoja on asiantuntijoitteinkin mielestä 10—20 prosenttia. Jos alueille annettaisiin aidosti se työrauha tehostaa ja jalkauttaa hyviä käytänteitä, niin saataisiin varmasti tällä, sanotaan, että viiden vuoden perspektiivillä, niitä tuloksia aikaiseksi, mitkä tälle uudistukselle on asetettu tavoitteeksi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Väyrynen.

18.27 Ville Väyrynen kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Minä en halua horjuttaa tätä lämmintä tunnelmaa, mikä tänne on loppuvaiheessa kehkeytynyt. Oikeastaan edustaja Lindén otti tässä erittäin tärkeän asian esille, viittasi kaihileikkauksien määrään. Se itse asiassa varmaan menee juuri näin niin kuin hän sanoo, mutta hän antoi hyvän aasinsillan tähän yhteen ongelmaan, mikä meillä tällä hetkellä on hyvinvointialueitten suhteen, ja se on semmoinen, mikä minun mielestäni tarvitsee ratkaisua.

Meillä ovat hyvinvointialueet tehneet erittäin hyvää työtä siinä, että meillä on alueittain todella tasavertaisia palveluita, hyvin monella alueella, ja erittäin hyviä merkkejä lyhyelläkin aikajänteellä on saatu siitä. Mutta se, mistä minä olen huolissani, on se, että meillä ei ole tällä hetkellä kansallisesti kauhean tasavertaista. Minun lempiesimerkkini, mitä minä viime keväänäkin käytin, on tämä ADHD-tilanne, ja se minun mielestäni hyvin kuvaa sen tilanteen ja ongelman, mikä meillä on. Jos meillä on nelinkertaisia eroja 10-vuotiaitten poikien ADHD:n esiintymisessä hyvinvointialueitten välillä, niin sehän ei missään nimessä kerro siitä, että se ero niissä esiintyvyyksissä on aitoa, vaan se tarkoittaa sitä, että niitä hoidetaan ja lääkitään eri perusteilla. Ja se on semmoinen, onko se nyt sitten valuvika vai puute, mutta meidän järjestelmässä täytyisi keksiä joku mekanismi, millä me pystytään koordinoimaan sitä kansallista laatua, niitä kriteereitä, millä me hoitoa annetaan, millä me toimenpiteitä annetaan. Se on ehkä tällä hetkellä se iso asia, mikä voi tulla syömään meiltä tehokkuutta ja todennäköisesti sitä kustannusvaikuttavuuttakin jatkossa.

Tästä, mihin edustaja Mattilakin viittasi, hukkajahdista ja vaikuttavuudesta, niin ensi viikolla, itse asiassa tiistaina, on auditoriossa keskustelu siitä, mitä ollaan tämän tiimoilta saatu tulokseksi, vaikuttavuusseurannan tiimoilta. Kannattaa tulla kuuntelemaan.

Ja sitten yksi, mikä on toistunut tässä ja mihin minun piti jo viime puheenvuorossa viitata, on tämä vuokralääkäriasia. Sekin on semmoinen, mitä todella pitää miettiä. Me ei voida vain toistuvasti puhua, että moraaliton vuokralääkäribisnes pitää laittaa aisoihin, vaan meillä pitää olla jotain konkreettisia esimerkkejä siihen. Minä olen itse tehnyt aloitteen, joka minun mielestäni jollakin lailla palvelisi tätä asiaa, elikkä meidän pitää vain velvoittaa, että silloin, kun hyvinvointialueet käyttävät vuokralääkäreitä, heillä pitää olla vähintään kahden vuoden kokemus valmistumisen jälkeen, joka tarkoittaa sitä, että silloin rau-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

hoitettaisiin kandi vuodet ja ensimmäiset työvuodet siihen, että jos tehdään hyvinvointialueille töitä, niin tehdään suorassa työsuhteessa. Voidaan samalla työskennellä yksityispuolelle, mutta koska ongelma on nimenomaan tämä vuokratointi ja se keskittyy aika paljon tähän alkuvaiheeseen, niin se voisi olla yksi ratkaisu.

Sanon tämän sen takia, että kyllä meilläkin on niitä käytännön esityksiä ja me ollaan koko ajan puhuttu niistä sisällöistä. Sinne kyllä yritetään mennä nyt asia kerrallaan, mutta se on hidasta, se vaatii pitkäjänteisyyttä oikeastaan kaikilta osapuolilta, ja minä toivon, että siihen päästään. — Mutta kiitos tästä keskustelusta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.